

Fialka

Místo, které má tak poetický název, se rozprostírá mezi ulicemi Mánesova a Politických vězňů. Když jdete směrem k nádraží po Cestě svobody, máte ho po pravé ruce. Dnes se jedná o téměř zastavěnou plochu, v 19. a ve 20. století zde ale bývala pole a louka, kudy protékal potok. Ještě dřív se tu rozléval rybník Bezděkov. V dnešní době je Fialka spojená s bydlením, se sportovním vyžitím, kulturou i školní výukou.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

O rybníku Bezděkov

Tento rybník ležel na bezejmenném přítoku Říčanského potoka v údolí na sever od nejstarší zástavby Říčana (pod nádražím). Je zakreslen na starých mapách, ještě i na mapě josefínského vojenského mapování z konce 18. století. Zanikl po roce 1819.

Někdejším středem rybníka prochází dnešní Cesta svobody, dříve Sadová. Svahu v místě bývalé hráze si všimnete, když scházíte do dnešního parku Václava Havla vedle ulice Kozinova.

Louce se říkalo Bezděkov ještě na začátku 20. století. Tento název zachytil také Jan Petříček st. na mapě, která vznikala o několik desítek let později.

Silnice lemovaná stromy (dnes ul. 17. listopadu) vede v místě někdejší hráze rybníka Bezděkov. V pozadí je vidět, zcela mimo zástavbu, budova Olivovny

Secesní vila se světlou střechou s nápisem "Bezděkov", který upomínal na dobu, kdy se tu nacházel stejnojmenný rybník. Fotografie je z roku 1920

Jak se Fialka stala Fialkou

Nový název dala místu rodina Fialova. V roce 1912 založila u začátku dnešní Cesty svobody zahradnictví Alžběta Fialová. Později je provozovali Jaroslav Fiala a jeho bratr Václav. Louka za zahradnictvím, která se pro místní stala Fialkou, byla po celý rok oblíbeným místem dětských her. V zimě se měnila v ráj sáňkařů a začínajících lyžařů. Záhony a skleníky z plochy zmizely až v 21. století v souvislosti s novou výstavbou.

Sáňkování za zahradnictvím Fialových, rok 1942. Vzádu na snímku vidíme cestu lemovanou javory (dnešní Cestu svobody) a úplně vlevo budovu Bartošova mlýna

Sokolové na Fialce, patrně třicátá léta 20. století

Sportování na Fialce a v nejbližším okolí

Dole na rovince, blíž k ulici Politických vězňů, hrávali kluci z okolí od jara do podzimu fotbal. Plocha Fialky tak navazovala na nedaleký Sokolák, letní sportoviště sokolů, které fungovalo od třicátých let. Areál slouží zejména atletickým disciplínám i po více než osmdesáti letech. V červnu 2017 začala po modernizaci nová éra Sokoláku.

Dnes, když do této části Říčán lidé docházejí do sportovní haly a bazénu centra Na Fialce a na travnaté ploše za ním trénují parkouristé, tak využití místa pokračuje ve stejném duchu.

Budování letního sokolského hřiště, tzv. Sokoláku, na začátku třicátých let 20. století

„Na Sokoláku byste našli staré sokolské nářadí, kterému se říkalo kolovadlo, a dneska už asi nikdo neví, oě šlo. Bylo to kolo, na kterém byly připevněny háky, uprostřed tyč. Kolovadlo se točilo, na háky se uvázaly krátké špagáty a děti kolem toho skákaly. Držely se špagátů, odrážely se a točily tím kolem. Dítě tam mohlo být i samo, ale ve větším počtu bylo samozřejmě víc legrace. Buď jsme skákali rovně, nebo jsme se odráželi. Kolo se točilo, proto tedy kolovadlo. Sokolák byl stále otevřený, a když šly děti ze školy a měly čas, tak se tam šly vyřádit.“

(František Křížek *1932)

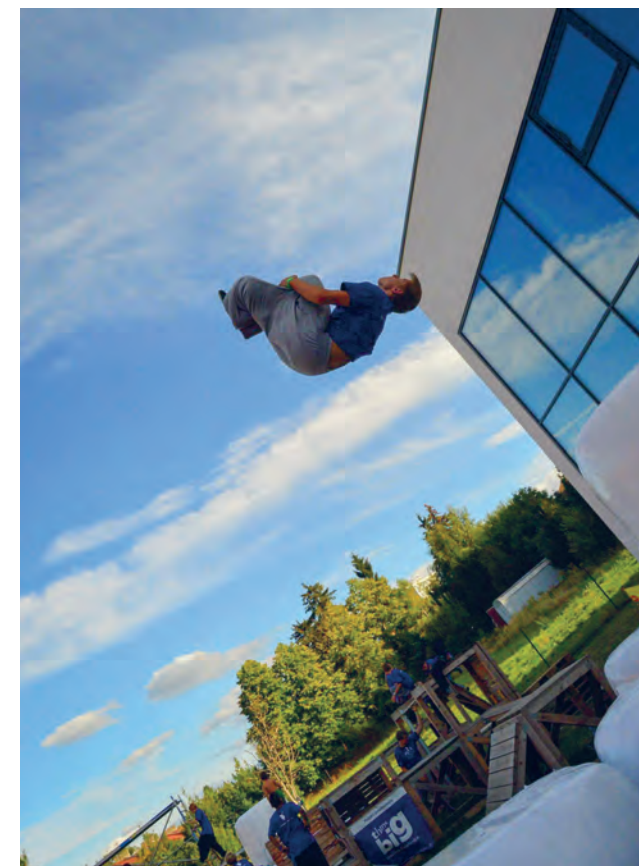

Ant Parkour Deadly Team Říčany,
z tréninku
Foto: archiv APDT Říčany

Pohled Sokolskou ulicí směrem
k ulici Mánesově a Politických
vězňů. Za ohradou vzniklo
sokolské hřiště

Dáš backflip
jako
Jary?

Brzy po vzniku republiky

V okolí říčanského nádraží, v ulici Politických vězňů a v dalších blízkých ulicích, se po první světové válce usazovali legionáři, vojáci z první světové války. V československých legiích v Rusku, ve Francii a v Itálii bojovali za vznik samostatného státu a za tyto zásluhy byli odměněni výhodnými pracovními nabídkami (často na dráze) i možností pořídit si v blízkosti železnice pozemek pro stavbu domu. Ulice nad tratí mají názvy, které legionářskou historii připomínají (např. Legií, Zborovská, Bachmačská).

O legionářích Janu Petříčkovi a Janu Tichém a o tom, jak se angažovali v místním dění, se dočtete v hesle Most v ulici 5. května a okolí trati.

Řičanští legionáři se vyfotografovali na Fialce ve třicátých letech 20. století

Doznívání druhé světové války

V závěru druhé světové války se louky kolem nádraží staly místem, kam vypustili koně němečtí zajatci a kde tábořili ruští vojáci. Na Fialce to brzy po osvobození byli snad vlasovci. Děti školou povinné i mladší obdivovaly hrdiny a vojenskou techniku.

Kdo byli vlasovci?

Příslušníci tzv. Ruské osvobozené armády, útvaru, který vznikl v roce 1943 především ze sovětských zajatců a stal se součástí německé armády. V jejich čele stál generál Andrej Andrejevič Vlasov. Vlasovci se v květnu 1945 přidali na stranu Pražského povstání. Po válce se však jako zrádci ocitli v táborech nucené práce nebo byli popraveni.

Vojáci v květnu 1945

Zajateci
v Zóně svobody?

„To bylo parádní! To jsme tam oblézali. Koně nás nezajímali. Ale auta. Auta malý, velký... hopsali jsme na sedačkách, kroutili jsme volantem. To nás přitahovalo. Mně ten benzín voněl. A ti vojáci byli usměvaví, nosili nás na ramenou, dováděli s námi.“

(Jindřich Halaš *1942)

Utajený potok protékající údolím

Louka bývala do sedmdesátých let 20. století i v místech dnešních ulic Sadová a Nová. (Právě od této doby tu stojí řadové domky.) Pamětníci, kteří zde trávili dětské chvíle ve třicátých a čtyřicátých letech, vzpomínají, že přes potok, který protékal celým údolím, byly postaveny můstky. Louka byla zelená, štavnatá a plná žlutých pryskyřníků. V období kolem druhé světové války vznikl na louce bezpečnostní rybník, říkalo se mu „hasičák“. Ten byl plný života. Žili v něm čolci, potápníci a mnoho dalších živočichů. V horkém létě vysychal. Na konci šedesátých let byl rybníček zasypán.

„Tam byl takovej malej rybníček. Tam asi nějaký slepý rameno (původního potoka) zůstalo. V tom šedesátým devátým oni tu louži zavezli. A ti chudáci, ti čolci, a že jich tam bylo takovejch dvě stě, ti tam prostě lezli chudáci po té louce...“

(Dalibor André *1948)

„Máněsova ulice vypadala taky jinak. Protože tady původně počítali jenom s jedním pruhem, kde by se jezdilo jednosměrně. Ze začátku dokonce, tak jako jsou v Nerudově ulici pásy se stromy a keři, tak tady byly takové úzké záhonky taky. Ale to bylo před válkou. Rozhodně se nepočítalo s tím, že tady bude jezdit tolik aut. Já dokonce pamatuju poštovní vůz (který táhl kůň).“

(Hana Jemelíková *1936)

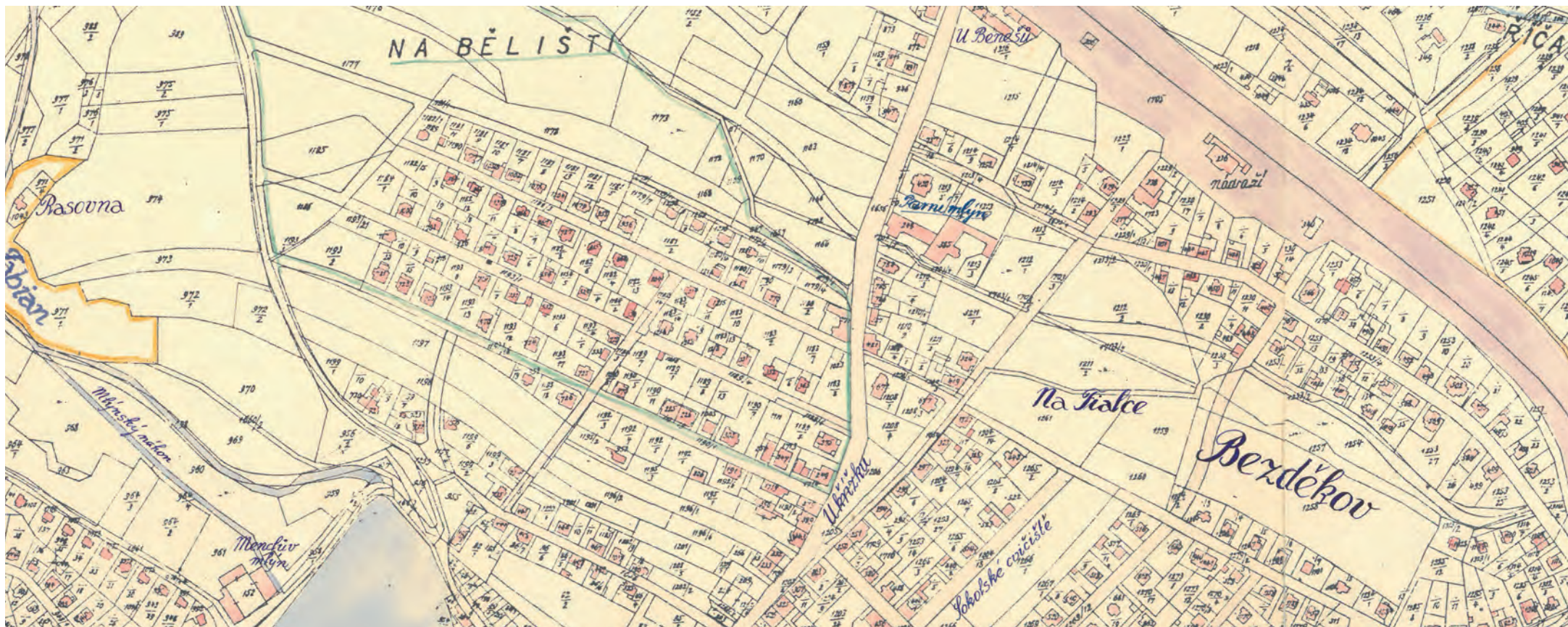
Ulice Mánesova dnes

Vy chcete mít rybník v garáži?

Došlo k zatrubnění potoka — dnes teče nepozorován pod našima nohama, pod pěšinami na sídlišti i pod asfaltem ulicí Sadová. Na povrch se dostává až za ulicí 17. listopadu v parku Václava Havla. Ústí do něj dešťová kanalizace, takže hlavně po dešti můžete odhadovat, kudy teče, také podle hučení, které se ozývá z kanálů. O všudypřítomnosti a vydatnosti vody na dně bývalého rybníka se přesvědčili stavbaři při hloubení základů pro bazén i pro podzemní garáže domů na Fialce. Vodu museli neustále odčerpávat, což stavbu prodlužovalo.

Někdejší koryto potoka připomínají vrby pod dětským hřištěm, svědci časů, kdy byla Fialka venkovským prostorem mezi Říčany a Radošovicemi. Dětem k hraní stačil míč a volný prostor nebo pár stromů a keřů, kde se mohly schovávat. A když přišla jednou za čas velká voda, plavily se děti na louce v neckách.

Část ručně kreslené mapy Říčan od Jana Petříčka staršího, polovina 20. století

„Ty party, tady jich bylo hodně: to byli Podskaláci, od cihelny, jedna parta nahore, my tady kolem Sokoláku, kolem Marvánu. . . To vzniklo vždycky spontánně, několik ulic, bylo nějaký epicentrum a okolo toho se to nabalovalo. Na Sokoláku, tam byli kluci i holky, ale hlavně to byly klučičí party. Ale na ty Radošováky jsme měli pišku. Když jsme zjistili, že jde někdo za babičkou na Bělístě, že proj už je za tratí, tak jsme ho pronásledovali až k brance na Bělísti. To byl úprk! Ale utekl nám. Když se potkáme, dodneška na to vzpomínáme.“

(Jindřich Halaš *1942)

Pojďte ven!

Umíš lézt po stromech? Vylez na vrbu, rozhleďni se a představ si, jak místo mohlo vypadat před 100 lety. Vyzkoušej si troubení na vrbový list: natáhni ho mezi palce a fouknutím ho rozvibruj. Zvuk připomíná křik bažantů, kteří se spolu s koroptvemi dřív proháněli na zdejších polích a zlobili pana Fialu, který si tu ohýbal bolavá záda nad zelím a květinami. Vydej se mezi řadovými domy na průzkumnou cestu, zkus dojít nepozorovaně až ven z města. Třeba vypátráš i místo, odkud ten utajený potok vyvěrá.

Začátek 21. století

Pozemky na výhodném místě kousek od nádraží a od centra města budí emoce. Dokonce dvakrát v novodobé historii Říčán zde vzniklo občanské sdružení s názvem Fialka, které protestovalo proti výstavbě v místě a zvyšování dopravy.

Poprvé se aktivní občané z okolí sjednotili, když v roce 2007 protestovali proti stavbě bytových domů. Právě tehdy vstoupil do komunální politiky Vladimír Kořen, představitel politického hnutí Klidné město, v letech 2010–2020 starosta města Říčany. Podruhé, už po vzniku novostaveb, které zde přes nesouhlas části místních obyvatel vznikly, vystupovali občané v letech 2014–2016 proti stavbě budov ZŠ a MŠ Magic Hill.

Další protesty, tentokrát proti parkovacímu domu pod nádražím vedle Cesty svobody, přivedly do lokální politiky nové tváře.

*Klidné město versus
Spolek pro klidné
Říčany?*

Když v roce 2007 vysvětlovalo vedení města, jak došlo k rozhodnutí vydat pozemky všanc developerům a výstavbě bytových domů, připomněla tehdejší starostka, že se na tomto místě jedná o pozemky soukromých vlastníků, které nepatří městu. V devadesátých letech byl územní plán zpracován bez předcházejícího podrobného plánu rozvoje města a město pak bohužel nereagovalo na příležitost odkoupit tyto pozemky a využít je pro jiné účely. Vedení města například argumentovalo, že by se tu nemohla postavit škola, protože tu není místo pro atletický ovál.

Centrum Na Fialce

Na přelomu srpna a září 2013 se otevřelo veřejnosti sportovní a kulturní centrum Na Fialce. Vzniklo investicí Ivana Drbohlava, podnikajícího v oboru potřeb pro zahrady a bazény. Pro Říčanské tehdy znamenalo významné rozšíření zdejší nabídky volnočasových aktivit – především o bazén a kino. Mladé rodiny také zaznamenaly „family friendly“ atmosféru. Fialka byla jedním z prvních míst v Říčanech, kde byly vítány i úplně malé děti a projevilo se to v programu centra, na jídelním lístku zdejší restaurace i v hygienickém zázemí.

Centrum Na Fialce zůstává oblíbeným místem pro sportování, relaxaci nebo setkávání. Za sportem sem spousta lidí jezdí auty, přímo před vchodem se ale nachází jedno ze stanovišť sdílených kol ve městě. Součástí budovy je i sportovní hala s fasádou s popínavými rostlinami a zelenou střechou.

Sportovní a kulturní centrum Na Fialce

„Máme tu školu, školku, parkoviště, Fialku s bazénem, prostě hodně budov.“
(žák 3. třídy ZŠ Magic Hill ve výukovém programu Muzea Říčany)

Magic Hill

Na pozemku vedle volnočasového centra byla v roce 2016 vybudována mateřská a základní škola s rozšířenou výukou jazyků Magic Hill. Školáci se sem přestěhovali z budovy bývalé pošty, která už této soukromé škole, která se rozšířila o druhý stupeň, nestačila. Zahrada školy je navržena v přírodním stylu a školáci se učí zahradničit také na školní farmě v Oticích. Výuka probíhá částečně v angličtině, vedená rodilými mluvčími. Škola je i přes vysoké školné vyhledávanou vzdělávací institucí, žáci tu pracují na školních projektech, často s moderními technologiemi. Denně sem dojíždějí auty školáci z širokého okolí. Zejména v ranní špičce a odpoledne je tak Fialka auty přímo zavalena.

Mezi budovou centra Na Fialce a školou zůstává úzká proluka, kterou v zimě děti nadšeně využívají pro sáňkování.

Fialka před výstavbou
Foto: archiv Občanského sdružení Fialka

Pokud není uvedeno jinak,
doprovodné snímky pocházejí
z archivu Muzea Říčany.

Budoucnost

Plány do budoucna jsou spojeny s dalšími úpravami přednádražního prostoru. Možná s parkovacím domem v místě dnešní zatravněné plochy, která se odkryla po stržení plechového plotu vedle Cesty svobody, naproti bytovým domům, které vyvolaly tolik kontroverzí. Na tomto pozemku už proběhly studentský festival, koncerty i další akce, na plotě byla umístěna výstava fotografií. V příštích letech se rozhodne, zda a jak bude místo někdejšího Bezděkova a louky zvané Fialka rušné.